

(1) Jo no os diré ni tant ni tant poch, ja que pera mí no basta aquell sol evangeli; més si os aconsellaré,—y á vosaltres me dirigesch especialment poetes; á vosaltres especialment os ho recomano, historiadors de la nostra benivol-guda pàtria,—que puig ha passat per aqueixa lo temps de sas homéricas batallas; puig que lo que avuy per avuy nos pertoca asi no despenjar dels vells murs la rovellada espasa ni la feixuga llansa dels nostres avis, y si retaure lo recort y fer que renaixen en tota sa primitiva ufanor lo arbre frondós de llurs virtuts públiques, y privades: que evocan també, ab més freqüència que ho haven fet fins ara, las venerables sombras de aquells nostres antichs consellers, diputats y cónsols, recordant un jorn y altre jorn, per escrit y de paraula al nostre poble,—tant necessitat avuy de alts exemples y de sanitosas ensenyansas en mitj d' eixas sempre creixens onadas de tota mena d' egoismes; en mitj de las enllotadas corrents en que viu y ab las quals s' envenena,—que aixís com eran modelos de cristianes virtuts en lo sí de llurs patriarcals families, de feynera laboriositat dins de llurs modestos tallers, de escrupulosa é intacable honradesa en llurs pactes; en lo tracte familiar, humils ab dignitat ab llurs iguals, y ab llurs superiors respectuosos sense baixesa, en quant se vestían la toga de diputats á la gramalla de concellers, unint á aquelles modestas virtuts las que los imposavan los debers de llurs cárrechs, sabían sacrificar las dolsas ganbansas de la llar doméstica, llurs particular afectes, y si era precis fins llur vida, ab bé comunal, á la conservació de llurs furs, y á la defensa de la justicia y de lo independència y enaltiment de la pàtria; jamay en profit de interessos egoistas, ni de afectes personals, ni de ruíns banderías, ni d' eixa set de honors y distincions, en los que pateixen desaforadament d' ella indici de petitesa d' esperit y de escás velar propi, motiu molt sovint de transaccions poch honrosas entre los qui las cobejan y los qui las concedeixen. Y tot aixó cal recordarho, fins si és

necessari, ab insistent perfidia, pera arrelar més y més en lo cor dels que ja las afalegan; per ferlas náixer en los dels qui no las han sentidas encara, las aspiracions á tornar á esser lo que forem; á continuar avuy. nuant de nou, per dirho aixís, lo casi remput fil d' er de la nostra historia civil, las casi mortas tradicions del avior

Per fortuna pera arribar á aqueixa restauració històrica tenia ja obert lo camí, sinó únich, un dels mes planérs que á ella conduheixen, so és, la restauració de la llengua. Y eixa restauració, després de cinquanta anys de treballar en ella ha arribat á tal punt, que ja no hi ha avuy qui se atrevesca á motejarla de dialecte; que se li dona ja, ab general aplaudiment honrós setial en lo aristocrátich aréopago dels idiomas moderns, y fins,—¿qui ho hauria dit poch anys enderrera?—un dels crítichs madrilenys de més autoritat en materias literarias, y que no fa gayre mirava encara ab cert recel la nostra renaixensa literaria, avuy troba just que visca, floresque y prospere una llengua que, com la nostra, després de son renaixement, torna á tenir historiadors, publicistas, novelistas, y sobre tot, agregis poetes. Si, escriptors; si, trobadors; si, periodistas de Castella de Joan Valera, qu' és lo crítich á que feya referencia, lo mateix que en altra ocasió deya que "Camoens havia fet més per la independència de Portugal ab sas *Lusiadas* que los governs ab llurs tractats y protocols", os diu palesament avuy que la llengua catalana, no tan sols te dret á viure, sinó que además te dret á floreixer y á prosperar: á conseqüència de qual declaració, be podém afegir nosaltres, discorrent lògicament, que te dret també á que se li obren de bat á bat las portas de las nostras escolas; á que se li obren los cancells dels nostres tribunals, com després de mitj segle de lluytas se han obert unas y altres á la llengua flamenca en Belgica; y fins que se li obren de nou las envellutadas manparas dels palaus dels nostres reys, manparas que tenim grans esperansas que li obrirá algun jorn la nostra Reyna regenta, com ha obert també al fiamench una altra reyna las de son palau de Bruselas.

¿Y com negarli aytals drets á la casi morta

(1) Don Angel Guimerá en son parlament dels Jochs Florals del any prop passat.